

در کنار پدرم مصدق

خاطرات دکتر غلامحسین مصدق، ویرایش و تنظیم از سرهنگ غلامرضا نجاتی، چاپ دوم، تهران، مؤسسه خدمات فرهنگی رسا، ۱۳۶۹ ش، ۲۲۹ ص، وزیری، قیمت ۲۰۰ تومان.

درین اهل قلم گزارش خاطرات و خاطره نویسی امری معهود است، اما بویژه می بینیم دست اندرکاران سیاست به خاطره نویسی روی آورده اند. البته در وقتی که سیاست آزادی بیشتر می داد، کسانی که به تاریخ و مسائل سیاسی و اجتماعی کشورشان آگاهتر بوده اند، در نوشتن کمتر پروا می کرده اند؛ و حوادث و حقایقی را که خود از نزدیک ناظر آن بوده و یا از منابع موثق اخذ می کرده اند، به رشته تحریر می کشیده اند؛ و گاهی این خاطرات برای مورخان و اهل تحقیق در تاریخ بسیار با ارزش و معتبر بوده است.

کتاب در کنار پدرم مصدق، که برای بار دوم منتشر شده، از نوع خاطره نویسیهایی است که با نثری روان و ساده گوشه هایی از حقایق تاریخ ایران را

روشن ساخته است.

این کتاب با یک پیشگفتار از مؤلف آغاز می‌شود و سپس بخشهای سه‌گانه کتاب به دنبال می‌آید. در بخش اول مؤلف گزارشی مختصر از زندگی شخصی خویش ارائه کرده است که از تاریخ تولد آغاز و سپس با فصل زندگی تحصیلی وی و مسافرت به سوئیس همراه پدر خود ادامه می‌یابد؛ و بازگشت به ایران و سفر تحصیلی دوباره وی و اخذ دکترای پزشکی و بازگشت او به ایران و تدریس در دانشگاه تهران و خدمت پزشکی در بیمارستانهای تهران و گزارش مفصل راجع به بیمارستان نجمیه از بدو پیدایش آن، که از موقوفات مادر بزرگ وی و زیر نظر دکتر محمد مصدق اداره می‌شده، تا پس از انقلاب و در دوره جنگ تحمیلی و پس از آن و ذکر گوشه‌ای از زدویندهای سیاسی برای تسلط بر بیمارستانها و ریاست و اداره برخی بیمارستانهای مهم که خواندنی و جالب است.

بخش دوم کتاب، که در حقیقت دستمایه اصلی این خاطرات است، مربوط است به زندگانی سیاسی دکتر مصدق که البته چنانکه خود مؤلف تصریح کرده فقط گوشه‌هایی از حوادث حاشیه‌ای زندگی سیاسی دکتر مصدق است. در این بخش حوادثی که از سال ۱۳۰۷ ش بر دکتر مصدق گذشته، از زندانی شدن وی به دستور رضاخان در بیرجند و سپس پادرمیانی ارنست برون سوئیسی، فرد متنفذ دربار و محرم راز محمدرضا که آن زمان ولیعهد بوده، جهت آزادی وی از زندان بیرجند و آمدن به تهران و تبعید اجباری در احمدآباد که تا شهریور ۱۳۲۰ ادامه می‌یابد، به شرح درآمده است. پس از واقعه ۲۱ شهریور همان سال و تبعید رضاشاه به آفریقا و روی کار آمدن پسرش محمدرضا، دکتر مصدق بار دیگر وارد صحنه سیاسی ایران می‌شود و در ۱۳۳۰ با تصدی پست نخست‌وزیری نقش اصلی وی در تاریخ سیاسی ایران آغاز می‌گردد. در این دوره است که وی موفق به ملی کردن نفت ایران می‌شود و انگلیسها را از ایران اخراج می‌کند. گزارشی که نویسنده از شکایت انگلیس به شورای امنیت ملل متحد و دیوان دادگستری لاهه و دفاعیات متهورانه و پیروزمندانه دکتر مصدق و سرانجام پیروزی ایران به دست داده بسیار خواندنی است. پس از آن

گزارش ملاقات دکتر مصدق با ترومن، رئیس جمهور وقت آمریکا، و به دنبال آن مذاکرات وی با جرج مک گی، معاون وزارت خارجه آمریکا، که در پیرامون حل مشکل فروش نفت ملی ایران به عمل آمده بود، ارائه شده است. در این قسمت نویسنده به بیان رویدادهایی پرداخته که در تاریخ معاصر ایران تأثیر اساسی نهاده است؛ بویژه ورود آمریکا به صحنه سیاسی ایران که این بخش مورد بررسی قرار می‌گیرد.

بخش سوم کتاب که اهمیت خاصی دارد شامل مذاکرات محرمانه دکتر مصدق با جرج مک گی معاون وزارت خارجه آمریکا است.

فصل پایانی کتاب مزین به عکسهای خانوادگی دکتر مصدق است و فهرست عمومی اعلام کتاب، وصیت نامه دکتر مصدق نیز در پایان همین فصل آمده است. حروف چینی، چاپ و تجلید کتاب و تنظیم فهرست آن بسیار خوب انجام گرفته است.

علی رفیعی